

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1MCdo/8/2014
Identifikačné číslo spisu: 5700899335
Dátum vydania rozhodnutia: 14.04.2016
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Vladík
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2016:5700899335.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa U. bývajúcim v J., zastúpeného JUDr. Jánom Gemerským, advokátom, so sídlom v Martine, Hviezdoslavova 9, proti odporcovi Poľnonákup TURIEC, a.s., so sídlom v Martine, Robotnícka 2, zastúpeným JUDr. Danielom Malikom, advokátom, so sídlom v Martine, Rázusova 4213/3, vedenej na Okresnom súde v Martine pod sp. zn. 11 C 149/2000, o náhradu mzdy, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. novembra 2013 č. k. 7 Co 273/2013-520, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a.

Navrhovateľovi nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

Okresný súd v Martine rozsudkom z 23. apríla 2013 č. k. 11 C 149/2000-436 uložil odporcovi povinnosť zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy vo výške 65.245 Eur do 30 dní, keď medzitýmny rozsudkom určil, že okamžité skončenie pracovného pomeru podľa §53 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce zo strany odporcu voči navrhovateľovi listom zo dňa 23.2.2000 je neplatné a pracovný pomer navrhovateľa u odporcu naďalej trvá. Navrhovateľ vo vzťahu k odporcovi sa domáhal nároku na náhradu mzdy od 1.3.2000, kedy navrhovateľ oznámil odporcovi, že trvá na ďalšom zamestnaní, až do 22.1.2008, kedy preukázateľne došlo medzi navrhovateľom a odporcom k skončeniu pracovného pomeru dohodou. Navrhovateľ si uplatnil nárok na náhradu mesačnej hrubej mzdy vo výške 24.651,- Sk brutto. Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 11 C 149/2000-352 zo dňa 22. septembra 2008 bol odporca zaviazaný zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy podľa § 61 ods. 1, 2 Zákonníka práce v platnom znení do 31.3.2002 vo výške 369.765,- Sk brutto, za obdobie 15 mesiacov. Odporca po tom, ako okamžite skončil pracovný pomer s navrhovateľom, odo dňa 24.2.2000 až do 22.1.2008 odmietal akýmkoľvek spôsobom riešiť pracovné zaradenie navrhovateľa a svojim konaním mu znemožnil, aby sa mohol v pracovnom odbore, kde má dlhoročnú prax a vysokoškolské vzdelanie, uplatniť. Navrhovateľ preukázal listinnými dôkazmi, že si iniciatívne hľadal prácu počas celého súdneho sporu, či už na Úrade práce, alebo cez rôzne výberové konania. Vzhľadom k tomu, že navrhovateľ nemal možnosť si prácu nájsť, rozhodol sa podnikať na základe živnostenského listu, avšak v inom odbore, ako bolo jeho vzdelanie.

Mal za preukázané, že navrhovateľ záujem o prácu prejavoval, aktívne si hľadal zamestnanie, počas evidencie v nezamestnanosti dodržiaval stanovené termíny a kontaktoval sa s Úradom práce. Jeho vyradenie z Úradu práce došlo až dňa 8.4.2004, kedy začal súkromne podnikateľ na základe vydaného živnostenského listu. Zo správy obchodných spoločností AGRONOVA 97 s.r.o., HANDLEX a.s. v konkurze za obdobie od 23.2.2000 do 22.1.2008 zistil, že u týchto spoločností navrhovateľ nikdy nepoberal mzdu, prípadne inú odmenu. Vzhľadom na tvrdené okolnosti a predložené dôkazy navrhovateľom, dospel k záveru, že navrhovateľ mal nárok na náhradu mzdy aj po tom, keď začal vykonávať vo vlastnom mene podnikateľskú činnosť a nevylučovalo to, aby aj za uvedené obdobie mu bola priznaná náhrada mzdy podľa § 61 ods. 2 Zákonníka práce s použitím § 252a ods. 1 Zákonníka práce v znení účinnom od 1.4.2002. Náhradu mzdy podľa § 61 ods. 2 Zákonníka práce v znení účinnom do 31.3.2002 bolo dôvodné priznať až do právoplatného rozhodnutia súdu o neplatnosti skončenia pracovného pomeru pracovníka u zamestnávateľa, t. j. do 31.7.2006. Od tohto momentu až do skončenia pracovného pomeru dohodou, t. j. do 22.1.2008 uvedený stav vyhodnotil ako prekážku v práci na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 ods. 3 Zákonníka práce, v znení účinnom od 1.4.2002. Vychádzal pritom z rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 M Cdo 13/2009 zo dňa 21.10.2010, podľa ktorého, ak po odvolaní zamestnanca z funkcie nebola s ním dohodnutá iná práca, ktorú by bol zamestnávateľ povinný pridelovať odvolanému zamestnancovi, nastáva stav, v ktorom chýba dohodnutý druh práce, ako jeden zo základných prvkov pracovného pomeru. Tento stav je potrebné považovať za prekážku práce na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 ods. 3 Zákonníka práce. Z uvedeného potom vyplýva, že navrhovateľovi patrí náhrada mzdy za obdobie do právoplatného rozhodnutia súdu o neplatnom skončení pracovného pomeru, t. j. do 31.7.2006 v zmysle § 61 ods. 1, 2 Zákonníka práce účinného do 31.3.2002 a následne mu patrí náhrada mzdy od 1.8.2006 do 22.1.2008 v zmysle § 142 ods. 3 Zákonníka práce v znení účinnom od 1.4.2002. Vzhľadom k tomu, že predchádzajúcim rozhodnutím priznal navrhovateľovi náhradu mzdy podľa § 61 ods. 1, 2 Zákonníka práce v znení účinnom do 31.3.2002 vo výške 369.765,- Sk, pričom rozhodoval o doplatku náhrady mzdy vo výške 1.965.571,- Sk, čo v prepočte predstavuje sumu 65.245,- Eur, vychádzajúc z hodnotenia skutkových okolností a právneho záveru, návrhu navrhovateľa na náhradu mzdy v tejto zvyšnej časti v plnom rozsahu vyhovel. O trovách konania rozhodol tak, že o nich podľa § 151 ods. 3 O.s.p. rozhodne až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

Na základe odvolania podaného odporcom Krajský súd v Žiline rozsudkom zo dňa 27. novembra 2013 sp. zn. 7 Co 273/2013 napadnutý rozsudok okresného súdu zmenil tak, že odporcovi uložil povinnosť zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy za obdobie od 1.6.2001 do 31.7.2006 vo výške 50.732,- Eur brutto a náhradu mzdy za obdobie od 1.8.2006 do 22.1.2008 vo výške 14.491,- Eur brutto, do troch dní. Vo zvyšku návrh zamietol. Dospel k právnomu záveru, že navrhovateľovi prináleží náhrada mzdy v zmysle podmienok uvedených v § 61 ods. 2 Zákonníka práce č. 65/1965 Zb. v platnom znení do 31.3.2002 s použitím § 252a ods. 1 zákona č. 311/2011 Z.z. (Zákonníka práce v platnom znení od 1.4.2002), za obdobie od 1.6.2001 do 31.7.2006, a ďalej správne zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy na základe podmienok uvedených v § 142 ods. 3 Zákonníka práce v platnom znení od 1.4.2003, za obdobie od 1.8.2006 do 22.1.2008. Mal za preukázané, že rozsudkom Okresného súdu Martin z 10. marca 2005 č. k. 11 C 149/2000-210 bolo určené, že okamžité zrušenie pracovného pomeru podľa § 53 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce zo strany odporcu voči navrhovateľovi listom z 23. februára 2000 je neplatné a že pracovný pomer navrhovateľa u odporcu naďalej trvá. Ďalším rozsudkom zo dňa 22. septembra 2008 Okresný súd Martin č. k. 11C 149/2000-352 zaviazal odporcu zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy vo výške 369.765,- Sk brutto v zmysle § 61 ods. 1, 2 Zákonníka práce v platnom znení do 31. marca 2002, za obdobie 15-ich mesiacov. Tiež mal za preukázané, že už odo dňa doručenia okamžitého zrušenia pracovného pomeru, t. j. od 24.2.2000 sa navrhovateľ zaevidoval ako uchádzač o zamestnanie na Úrade práce, sociálnych vecí a rodiny Martin, pracovisko Turčianske Teplice, pričom za uvedené obdobie si aktívne hľadal prácu a spolupracoval s Úradom práce pri hľadaní si ďalšieho zamestnania. Evidencia navrhovateľa na Úrade práce trvala do 9.5.2004, keď dňom 10.5.2004 bol vyradený z evidencie z dôvodu začiatku vykonávania samostatnej zárobkovej činnosti. Tiež dospel k záveru, že okresný súd dôvodne priznal navrhovateľovi náhradu mzdy aj za obdobie od 1.8.2006 do 22.1.2008, t. j. za obdobie, kedy odporca až do skončenia pracovného pomeru dohodou, neumožnil navrhovateľovi výkon práce na základe pracovnej zmluvy. Aj

podľa zaužívanej súdnej praxe, ak neumožní organizácia pracovníkovi pokračovať v práci ani po právoplatnom rozhodnutí, ktorým bolo zistené, že rozviazanie pracovného pomeru bolo neplatné, vznikajú pracovníkovi za dobu od právoplatnosti rozhodnutia nároky na náhradu mzdy v zmysle § 130 ods. 1 Zákonníka práce (v znení účinnom od 1.4.2002 § 142 ods. 3 Zákonníka práce). Túto povinnosť organizácie k náhrade mzdy nemožno znížiť, prípadne náhradu mzdy nepriznať, pretože to neumožňuje žiadne zákonné ustanovenie (viď CpjF č. 104/1974). Odvolací súd rozsudok okresného súdu podľa § 220 O.s.p. zmenil len z dôvodu, že priznal navrhovateľovi náhradu mzdy vo väčšom rozsahu, než sa navrhovateľ návrhom vo vzťahu k odporcovi domáhal. Navrhovateľ žiadal priznať náhradu mzdy za obdobie od 1.3.2000 do 22.1.2008 vychádzajúc z priemernej mesačnej hrubej mzdy 24.651,- Sk. Náhrada mzdy za obdobie od 1.3.2000 do 31.5.2001 (za obdobie 15 mesiacov) vo výške 369.765,- Sk bola už právoplatne priznaná. Za obdobie od 1.6.2001 do 31.7.2006 (62 mesiacov x 24.651,-Sk) navrhovateľovi vznikol nárok na náhradu mzdy podľa § 61 ods. 2 Zákonníka práce v znení účinnom do 31.3.2002 vo výške 1.528.362,- Sk (50.732,- Eur). Za obdobie od 1.8.2006 do 22.1.2008 (17 mesiacov a 22 dní x 24.651,- Sk) je daný nárok na náhradu mzdy podľa § 142 ods. 3 Zákonníka práce v znení účinnom od 1.4.2002 vo výške 436.561,- Sk (14.491,- Eur). Spolu nárok na náhradu mzdy tak predstavuje sumu 65.223,- Eur. Keďže okresný súd priznal nárok na náhradu mzdy za obdobie od 1.6.2001 do 22.1.2008 vo výške 65.245,- Eur, krajský súd z uvedených dôvodov (§ 153 ods. 2 O.s.p.) rozsudok okresného súdu podľa § 220 O.s.p. zmenil. Rozhodnutie o trovách konania podľa § 224 ods. 4 O.s.p. ponechal na súd prvého stupňa.

Na podnet odporcu podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len generálny prokurátor) podľa § 243e ods. 1 O.s.p. mimoriadne dovolanie proti rozsudku Okresného súdu Martin z 23. apríla 2013 č. k. 11 C 149/2000-436 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Žiline z 27. novembra 2013 č. k. 7 Co 273/2013-520 v časti výroku, ktorým zmenil rozsudok Okresného súdu Martin z 23. apríla 2013 č. k. 11 C 149/2000-436 tak, že odporca je povinný zaplatiť navrhovateľovi náhradu mzdy za obdobie od 1. júna 2001 do 31. júla 2006 vo výške 50.732 Eur brutto a náhradu mzdy za obdobie od 1. augusta 2006 do 22. januára 2008 vo výške 14.491 Eur brutto, do troch dní. Navrhol rozhodnutia v napadnutom rozsahu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

Podľa názoru generálneho prokurátora sa postupom oboch súdov odňala odporcovi možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Pri posudzovaní nároku na náhradu mzdy podľa právnej úpravy účinnej v čase rozhodnom, t. j. podľa § 61 ZP bolo potrebné posúdiť, z akých skutočností bol súd povinný vychádzať pri formovaní si právneho názoru na návrhom uplatnený nárok na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru. Súd bol totiž povinný brať zreteľ i na skutočnosti, ktoré vyšli najavo z dokazovania pred vydaním medzitýmneho rozsudku o neplatnosti skončenia pracovného pomeru, ak podmienkou priznania nároku na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru bolo súdne rozhodnutie určujúce neplatnosť skončenia pracovného pomeru. Ak súd v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na skutočnosti súvisiace s priebehom skončenia pracovného pomeru - napr. že odporca ponúkal navrhovateľovi najprv skončenie pracovného pomeru dohodou, potom bol povinný vysporiadať sa aj s konaním navrhovateľa, ktoré predchádzalo skončeniu pracovného pomeru. Odôvodnenia rozhodnutí neobsahujú zistené skutočnosti a ich hodnotenie, prečo súdy rozhodli tak, ako je uvedené vo výrokovej časti jeho rozhodnutia, v dôsledku čoho nespĺňajú požiadavku dostatočnosti s cieľom naplniť zásadu spravodlivej ochrany práv a právom chránených záujmov účastníkov konania. Súdy v odôvodneniach rozhodnutí vyjadrujú svoje právne závery v súvislosti s aplikáciou právnych noriem, pričom odkazujú na dôkazy (navrhovateľ preukazoval listinnými dôkazmi, že si iniciatívne hľadal prácu.), ktoré sa v spise nenachádzajú. Poukázal tiež na to, že súd prvého stupňa ohľadne skutočností relevantných pre hodnotenie nároku na náhradu mzdy, resp. jeho rozsahu konštatoval ich preukázanosť v konaní, resp. že vyplynuli z vykonaného dokazovania, pričom nie všetky skutočnosti boli v konaní preukázané prostredníctvom dôkazov a zostali iba v rovine tvrdení. Nárok na náhradu mzdy bol navrhovateľom uplatnený za obdobie presahujúce sedem rokov, z ktorých približne štyri roky bol navrhovateľ vedený na úrade práce ako nezamestnaný, ďalšie roky ako samostatne zárobkovo činná osoba. Vo svojich výpovediach navrhovateľ uvádzal, že si počas tohto obdobia aktívne hľadal zamestnanie, ale túto skutočnosť žiadnym dôkazom v konaní nepreukázal. Ak súd prvého stupňa považoval tieto skutočnosti za relevantné pre svoje rozhodnutie, bol povinný vykonať dôkazy o nich z vlastnej iniciatívy postupujúc tak v súlade s ustanovením § 120 ods. 1 tretia veta OSP, podľa ktorej súd

môže výnimočne vykonať aj iné dôkazy, ako navrhujú účastníci, ak je ich vykonanie nevyhnutné pre rozhodnutie vo veci. Súd prvého stupňa, a aj odvolací súd, pri rozhodovaní o nároku navrhovateľa na náhradu mzdy, boli povinné zohľadniť existenciu neplatného právneho úkonu zo strany odporcu, v jeho dôsledku tak stratu zamestnania navrhovateľa u odporcu, posúdiť mieru satisfakcie pre navrhovateľa bez ohľadu na reparačnú funkciu náhrady mzdy a zvážiť rozsah a mieru sankcie voči odporcovi, pri posúdení aktivity navrhovateľa zapojiť sa do pracovného procesu, ktorú skutočnosť však musel preukazovať navrhovateľ. V tejto súvislosti bolo nutné zodpovedať aj ďalšie otázky, či bola práca vykonávaná navrhovateľom u odporcu hlavným zdrojom jeho príjmu, či skončeniu pracovného pomeru nepredchádzalo konanie navrhovateľa v rozpore s manažérskou zmluvou, resp. opomenutie konania, na ktoré bol povinný (t. j. posúdiť aj mieru jeho zavinenia na posudzovanom stave). Súčasne boli sudy povinné zohľadniť i vek navrhovateľa, jeho zdravotný stav, ponuku na trhu práce, jeho schopnosť zadovážiť si prostriedky na živobytie prácou i u iného zamestnávateľa, resp. podnikaním, a tiež jeho kvalifikáciu a zručnosť. Nebolo možné bez ďalšieho brať za rozhodnú len skutočnosť, že v ďalšom možnom zamestnaní sa navrhovateľa u iných zamestnávateľov bránilo posudzované neplatné skončenie pracovného pomeru. Bol tiež názor, že keby súd prvého stupňa aplikoval riadne ustanovenie § 61 ods. 2 ZP v znení účinnom v čase rozhodnom, berúc zreteľ i na inštitút dobrých mravov, ktorý bol a je súčasťou nášho právneho systému v rámci uplatňovania zásady spravodlivosti, žiadosti odporcu o zníženie náhrady mzdy by bolo nutné vyhovieť. Bolo v reálnych možnostiach a schopnostiach navrhovateľa nájsť si ďalšie zamestnanie, prípadne zadovážiť si prostriedky na obživu v rámci podnikania. Pri ponímaní náhrady mzdy podľa § 61 ods. 1 ZP účinného v čase rozhodnom, ako satisfakcie vo vzťahu k zamestnancovi bolo nutné mať na zreteli, že čiastočnou satisfakciou pre samotného navrhovateľa bol výsledok medzitýmného rozhodnutia, v ktorom bol úspešný a bola vyslovená neplatnosť okamžitého skončenia pracovného pomeru a ďalšou satisfakciou bola priznaná náhrada mzdy za 15 mesiacov. Navrhovateľ v konaní nevyprodukoval dôkazy na logické zdôvodnenie toho, prečo sa nezapojil do práce. Ak by mu za celé toto žalované obdobie poskytol náhradu mzdy odporca, išlo by o neprimeraný výkon práva, keď navrhovateľ dôvody, prečo nepracoval, ničím relevantným, presvedčivým nepreukázal a nevysvetlil. Napokon záväzný právny názor odvolacieho súdu, podľa ktorého súd prvého stupňa pri rozhodovaní veci postupoval, ako i aplikácia právnej normy odvolacím súdom na prejednávany prípad nebola správna, keďže nároky v ňom uplatnené, boli posudzované podľa Zákonníka práce v znení, ktoré sa naň nevzťahovalo (podľa zákona č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení účinnom od 1. apríla 2002).

Navrhovateľ navrhol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako nedôvodné v plnom rozsahu zamietnuť.

Odporca navrhol mimoriadnemu dovolaniu generálneho prokurátora vyhovieť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.) bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 3 O.s.p.) preskúmal napadnuté rozhodnutie v rozsahu podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že mimoriadne dovolanie treba odmietnuť.

Podľa § 243e ods. 1 O.s.p. ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie. Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 243f ods. 1 O.s.p.).

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a

základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnemu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritórne rozhodli (Roseltrans proti Ruskej Federácii, rozsudok č. 60974/00 z 21. júla 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd (Abdullayev proti Ruskej Federácii, rozsudok č. 11227/05 z 11. februára 2010), resp. závažných pochybení (Sutyazhnik proti Ruskej Federácii, rozsudok č. 8269/02 z 23. júla 2009). Za takú vadu alebo pochybenie však nemožno v žiadnom prípade považovať to, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory.

Zároveň ESLP opakovane dospel aj k názoru, že k porušeniu čl. 6 Dohovoru dochádza tiež vtedy, ak je právoplatné a záväzné rozhodnutie súdu zrušené v rámci mimoriadneho prieskumu, ktorý presadil taký subjekt odlišný od účastníkov konania, len na úvahe ktorého bolo posúdenie vhodnosti alebo potreby podania mimoriadneho opravného prostriedku iniciujúceho tento mimoriadny prieskum. Inštitút veľmi podobný mimoriadnemu dovolaniu upravenému v Občianskom súdnom poriadku bol predmetom skúmania a následnej kritiky ESLP vo veci Tripon proti Rumunsku (rozsudok č. 36942/03 z 23. septembra 2008). V tomto rozhodnutí ESLP konštatoval, že v skúmanom prípade prokurátor nekonal na základe vlastnej iniciatívy, ale konal na základe žiadosti jednej zo strán sporu. ESLP zásah prokurátora do takéhoto súkromnoprávneho súdneho konania označil za priťažujúci faktor, pretože, hoci tento štátny úradník konal na základe podnetu účastníka súdneho konania, podanie mimoriadneho dovolania bolo ponechané výlučne na voľnej úvahe prokurátora. ESLP v danej veci preto dospel k záveru, že zrušenie dotknutého právoplatného a záväzného rozhodnutia porušilo sťažovateľovo právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Aj aktuálne rozhodnutia ESLP z 9. júna 2015 vydané vo veciach proti Slovenskej republike (DRAFT-OVA, a.s., č. 72493/10 zo dňa 9. júna 2015, PSMA, s.r.o., č. 42533/11 zo dňa 9. júna 2015 a COMPCAR, s.r.o. č. 25132/13 zo dňa 9. júna 2015) pripomínajú význam a obsah princípu rovnosti zbraní a princípu právnej istoty, s ktorými bezprostredne súvisí otázka záväznosti, nezrušiteľnosti a dôveryhodnosti právoplatných súdnych rozhodnutí, ktoré boli napadnuté z iniciatívy generálneho prokurátora vyjadrenej podaním mimoriadneho dovolania.

Uvedené závery ESLP zohľadnilo aj plénum Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Vzhľadom na prípady nejednotnosti senátov ústavného súdu pri riešení otázky prípustnosti mimoriadneho dovolania proti rozhodnutiu súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť a záväznosť, pristúpilo 18. marca 2015 k zjednoteniu rozhodovania senátov ústavného súdu a pod sp. zn. PL.z. 3/2015 prijalo zjednocujúce stanovisko, právna veta ktorého znie: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky, je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov“.

Vyššie uvedené naznačuje, ako tieto súdne orgány (ESLP a ústavný súd), budú rozhodovať v skutkovo a právne podobných veciach, v ktorých generálny prokurátor podá mimoriadne dovolanie napriek tomu, že mimoriadnemu dovolaniu nepredchádzalo využitie všetkých dostupných riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov účastníkom, ktorý podal podnet na mimoriadne dovolanie.

Doterajšia rozhodovacia prax najvyššieho súdu v obdobných prípadoch sa v zásade riadila stanoviskom Občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) pod č. 36/2008. Právna veta tohto stanoviska znie: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

Je zrejmé, že stanovisko R 36/2008 vychádza zo záverov, ktoré v súčasnosti nie sú súladné s vyššie spomenutými rozhodnutiami ESLP a zjednocujúcim stanoviskom ústavného súdu. Na posun v judikatúre ústavného súdu a ESLP zareagoval aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý na spoločnom zasadnutí občianskoprávneho a obchodnoprávneho kolégia dňa 20. októbra 2015 schválil a prijal spoločné stanovisko pod č. R 94/2015 na publikovanie, ktorého právna veta znie: „Procesná prípustnosť mimoriadneho dovolania podaného na podnet účastníka je v občianskom súdnom konaní podmienená tým, že tento účastník najprv sám neúspešne využil možnosť podať všetky zákonom dovolené riadne a mimoriadne opravné prostriedky (resp. využiť všetky zákonom prípustné postupy), ktoré boli potenciálne spôsobilé privodiť pre neho priaznivejšie rozhodnutie. Pokiaľ túto možnosť nevyužil, mimoriadne dovolanie treba odmietnuť“.

Z vyššie uvedeného spoločného stanoviska dvoch kolégií najvyššieho súdu teda vyplýva, že rozhodovacia prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa odchyľuje od právnych záverov vyslovených v stanovisku R 36/2008 a jeho závery sú už prekonané.

Prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok stanovením jednak určitých objektívnych znakov rozhodnutia (§ 238 O.s.p. (pokiaľ ide o rozsudok odvolacieho súdu) a § 239 O.s.p. (pokiaľ ide o uznesenie odvolacieho súdu), jednak objektívnym zadaním závažných procesných väd uvedených v § 237 ods. 1 O.s.p. Vzhľadom na to, že na procesné vady konania taxatívne vymenované v § 237 ods. 1 O.s.p. je dovolací súd povinný prihliadať ex lege (viď § 242 ods. 1 O.s.p.) vždy - teda bez ohľadu na to, či boli alebo neboli v dovolaní namietané, je opodstatnený záver, že v zásade každé dovolanie podané v občianskom súdnom konaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu (s výnimkou exekučného konania - viď § 237 ods. 2 O.s.p.) otvára priestor pre posúdenie správnosti niektorých aspektov procesného postupu súdu, ktorý vydal dovolaním napadnuté rozhodnutie a tým zároveň dáva určité vyhliadky na úspech dovolateľa v konaní o dovolaní. Každé dovolanie je teda v tomto zmysle potenciálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie v merite veci.

Postup účastníka občianskeho súdneho konania, ktorý mal v určitom prípade možnosť napadnúť rozhodnutia súdov odvolaním alebo dovolaním, uvedenú možnosť ale nevyužil, i keď tieto opravné prostriedky mali potenciál podstatne ovplyvniť rozhodnutie súdu, sa prieči zásade „vigilantibus iura scripta sunt“ zdôrazňujúcej procesnú povinnosť účastníka vyvinúť vlastnú aktivitu a iniciatívu tak, aby sám svojimi procesnými úkonmi riadne, včas a s dostatočnou starostlivosťou a predvídavosťou sledoval ochranu svojich subjektívnych práv. Pokiaľ účastník konania zostane v naznačenom smere pasívny, je neskoršia aktivita generálneho prokurátora vyúsťajúca do podania mimoriadneho dovolania neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané Občianskym súdnym poriadkom v ustanoveniach § 243e až § 243j O.s.p. Aj ústavný súd už dávnejšie konštatoval, že „ak účastník konania mohol podať dovolanie a neurobil tento procesný úkon, nemá už žiadnu možnosť dosiahnuť podnetom podanie mimoriadneho dovolania“ (viď PL. ÚS 57/99).

V danom prípade prebehlo konanie len v dvoch stupňoch, pričom odporca mal možnosť realizovať svoje procesné oprávnenie podať mimoriadny opravný prostriedok dovolanie. Zo spisu nevyplýva, že by sám náležite chránil svoje práva a konal dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretne. Odporca nepodal proti rozsudku Krajského súdu v Žiline z 27. novembra 2013 č. k. 7 Co 273/2013-520 dovolanie, v dôsledku čoho toto sa stalo právoplatným. V zmysle vyššie uvedeného výkladu najvyššieho súdu to znamená, že sám nevyužil dostupný opravný prostriedok, ktorý mal k dispozícii a ktorý bol potenciálne účinne spôsobilý ovplyvniť rozhodnutie vo veci. Vzhľadom na pasívu samotného odporcu pri včasnej ochrane svojich práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného odporcom.

Z týchto dôvodov najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s ustanoveniami § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

O trovách dovolacieho konania bolo rozhodnuté podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1

O.s.p., pričom úspešnému navrhovateľovi ich náhradu nepriznal, keďže si ju neuplatnil.

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 2 : 1.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.